

STORTINGET

Representantforslag 233 L

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Alf Erik Bergstøl Andersen
og Erlend Wiborg

Dokument 8:233 L (2024–2025)

**Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Dagfinn Henrik Olsen, Alf Erik Bergstøl Andersen
og Erlend Wiborg om å avvikle samordningsfellen**

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til at formålet med representantforslaget er å rette opp og hindre at offentlig ansatte født fra 1944 til 1962 får lavere og lavere offentlig tjenstepensjon dess lenger de arbeider etter 67 år pluss levealdersjustering (67 år+). Fenomenet er blitt kjent som «samordningsfellen» og ble innført i forbindelse med pensjonsreformen i 2011, som kun Fremskrittspartiet stemte imot. Det er også gjort nærmere rede for i rapporten «Samordningsfellen» utgitt av Pensjonistforbundet i desember 2019 (Jensen, Farstad og Dahl (2019)) og senere i rapport fra Unio i juni 2020 (Orskaug (2020), Unio Notatserie nr. 4/2020). Dette representantforslaget er i all hovedsak likt som Dokument 8:53 L (2022–2023), som ikke fikk flertall under behandlingen. Saken fikk heller ingen løsning under behandlingen av Meld. St. 6 (2023–2024) Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil.

Forslaget fremmes derfor på nytt. Forslaget går ut på at ingen skal tape opptjent offentlig tjenstepensjon fordi de har arbeidet eller arbeider etter fylte 67 år.

Det er skapt et inntrykk av at reduksjonen i offentlig tjenstepensjon motvirkes av en tilsvarende økning av alderspensjon fra folketrygden. Det er ikke riktig. Hovedpoenget med nøytral og fleksibel alderspensjon fra

folketrygden, som ble innført med pensjonsreformen i 2011, er at alderspensjonen skal betraktes som en pensjonsbeholdning den enkelte har opparbeidet. En kan selv bestemme når uttaket av pensjonen skal starte, mellom 62 og 75 år. Forventet nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsutbetalinger skal være uavhengig av uttaksalder. Forutsetningen for å ta ut pensjonen tidligere enn 67 år+ er at en har tilstrekkelig opptjening. Starter en å ta ut alderspensjon fra folketrygden tidlig, utbetales den over flere år. Da blir årlig beløp lavere. Tas den ut sent, blir årlig beløp høyere, men utbetales over færre år. Årlig alderspensjon fra folketrygden skal fastsettes slik at samlet utbetaling over livsløpet skal være den samme uavhengig av når en starter uttaket, om en lever like lenge som forventet levealder. Videre skal den pensjonen fritt kunne kombineres med arbeidsinntekt. Større årlig alderspensjon fra folketrygden ved å starte uttaket sent kan derfor ikke kompensere for tap av offentlig tjenstepensjon. Det skal kun kompensere for at pensjonen utbetales over færre år.

Tjenstepensjon og virkninger for pensjonskassene og offentlig økonomi av å arbeide lenger enn til 67 år+

Til forskjell fra folketrygden ble systemet med offentlig tjenstepensjon holdt uendret etter 2011. Men også for tjenstepensjonene ble det innført levealdersjustering, slik at en må arbeide lenger etter hvert som forventet levealder øker, for å ta ut full tjenstepensjon. Løpende offentlige tjenstepensjoner blir også underregulert i forhold til lønnsvekst på samme måte som for alderspensjon fra folketrygden. For å få utbetalt offentlig tjenstepensjon må en slutte å arbeide i offentlig stilling med medlemskap i offentlig pensjonskasse. Tjenes-

tepensjonen opparbeides over 30 år, og en får ikke høyere tjenestepensjon om en arbeider lenger. Ved å arbeide lenger enn til 67 år+ utsettes derfor utbetalingen av tjenestepensjon til en slutter. De offentlige pensjonskassene får derfor både lavere utgifter til tjenestepensjon og høyere inntekter dess lenger en offentlig ansatt arbeider etter 67 år+. I tillegg bidrar slike ansatte til høyere verdiskaping og BNP, og de betaler mer skatt. Offentlig ansatte som arbeider lenger enn til 67 år+, bidrar derfor positivt til pensjonskassenes økonomi, offentlig sektors økonomi og samfunnsøkonomien.

Tap i pensjon

Forslagsstillerne viser til at offentlig ansatte som arbeider lenger enn til 67 år+, som nevnt får stadig lavere tjenestepensjon desto lenger de fortsetter å arbeide i offentlig stilling. Forslagsstillerne viser også til NOU 2022:7 Et forbedret pensjonssystem. Her uttaler et samlet utvalg følgende i pkt. 3.6.3:

«Samlet utbetalt tjenestepensjon over livet blir derfor drastisk redusert jo lenger den ansatte fortsetter i jobb etter å ha nådd alderen der levealdersjusteringen er tatt igjen.»

I ytterste konsekvens vil hele tjenestepensjonen samordnes bort for personene født mellom 1944 og 1953 som arbeider til 72–73 år. Samordningen for 1954–1962-årgangen er endret noe etter behandlingen av Prop. 37 L (2023–2024) Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (styrket insentiv til å jobbe lenger). De taper gradvis mindre på å arbeide lenger enn 67 år+. For de som er født mellom 1944 og 1953, er det ingen forbedringer. For 1954-årgangen er det nesten ingen forbedringer, mens for 1958-årgangen blir ca. halvparten av tapet som følge av samordningsfellen kompensert. 1963-årgangen rammes ikke av samordningsfellen, de får i stedet stadig høyere pensjon fra de offentlige pensjonskasser dess lenger de arbeider i sine offentlige stillinger etter normal pensjonsalder.

Systemet blir altså et stadig mer inkonsekvent pensjonssystem hvor det er omfattende forskjellsbehandling alt etter hvilket år en er født i. Forskjellsbehandlingen er stor mellom dem som er født mellom 1944 og 1962, og dem født før 1944 og etter 1962. Størst er den negative virkningen for aldersgruppene født fra 1944 til 1953.

Mange offentlig ansatte har trodd at det skal lønne seg å arbeide lenger, jf. formålet med pensjonsreformen, og de har fått et sjokk når de slutter og oppdager at tjenestepensjonen er blitt redusert. Pensjonstapet vil for mange utgjøre mellom 1 og 2 mill. kroner over livsløpet. En person med full opptjening og gjennomsnittslønn født i 1944 vil få om lag 103 000 kroner i årlig tjenestepensjon resten av livet ved uttak fra 67 år. Ved å fortsette i jobb frem til 73 år vil samordningsfradragene

spise opp hele tjenestepensjonen, og det vil ikke utbetales en eneste krone i tjenestepensjon. For personer med lavere lønn vil hele tjenestepensjonen forsvinne enda raskere.

Stadig flere blir kjent med effekten, og informasjonen om dette er nå mer tilgjengelig. Derfor velger flere å slutte tidligere enn de ellers hadde ønsket, for å unngå tap i tjenestepensjonen. Når færre velger å arbeide lenger, blir pensjonskassenes utgifter høyere og inntektene lavere. Verdiskapingen og BNP blir lavere, og skatteinntektene blir lavere.

Forskjellig bruk av forholdstall og delingstall i bruttopensjon og samordningsfradrag (asymmetrisk bruk)

Årsaken til samordningsfellen er at Stortinget vedtok endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser som gjorde at det fra 2011 ble forskjellig bruk av forholdstall ved beregning av bruttopensjonen og i beregningen av samordningsfradraget. Etter samordningsloven § 24 foretas samordningen rent teknisk slik at forholdstallet ved beregning av bruttopensjonen ikke kan bli lavere enn 1 000 ved arbeid ut over 67 år+, mens forholdstallet som benyttes i samordningsfradraget, fortsetter å reduseres når man jobber videre ut over denne alderen. Det fører til at bruttopensjonen holdes fast, mens samordningsfradraget blir høyere og høyere desto lenger man jobber. Dette fører til at samordningsfradraget gradvis reduserer tjenestepensjonen til den blir null. En person med gjennomsnittslønn som er født fra 1944 til 1953, vil miste hele tjenestepensjonen ved å jobbe til 72–73 år.

Aldersgruppene født fra 1954 til 1962 har både gammel og ny opptjening av alderspensjon fra folketrygden og har dermed også to ulike samordningsregler. En del samordnes på tilsvarende måte som for de eldre årskullene, mens den andre delen samordnes med pensjon opptjent etter folketrygdloven kapittel 20 (nytt regelverk).

Den samme effekten som eldre årskull får når forholdstallet i samordningsfradraget faller under 1 000, oppstår i nytt regelverk når delingstallet faller under 13,42. Det er fordi delingstallet ved beregning av bruttopensjonen som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, ikke går lavere enn 13,42. Det inntreffer ved alderen hvor man har kompensert for levealdersjusteringen for disse aldersgruppene. Uten en tilsvarende nedre begrensning på delingstallet som benyttes i samordningsfradraget, vil samordningsfradraget øke, og man får samme negative effekt som for eldre årskull. Tjenestepensjon etter samordning blir altså lavere desto lenger man står i arbeid.

Problemet løses ved at forholdstallet ved beregning av samordningsfradraget begrenses til ikke å bli lavere enn 1 000 (samordningsloven § 24 nr. 1 tredje ledd) og delingstallet i samordningsfradragene ikke blir lavere enn 13,42 (samordningsloven § 24 a. nr. 3). Se blant annet høringsuttalelse fra Kommunal landspensjonskasse (KLP) angående tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon til alderspensjon fra folketrygden et-

ter nye regler av 20. desember 2017. Dette vil ikke gi ansatte i offentlige stillinger høyere tjenestepensjon desto lenger de jobber, men det vil forhindre at samordningsfradraget gradvis spiser opp den tjenestepensjon de ansatte allerede har tjent opp. Effekten er illustrert i eksemplene i tabellene nedenfor.

Personer født etter 1962 er ikke berørt av forslagene.

Dagens samordningsregler

Født i 1944		Født i 1963	
Uttaksalder	Årlig pensjon	Uttaksalder	Årlig pensjon
67 år 1 mnd.	103 541 kr	70 år 8 mnd.	178 217 kr
70 år 1 mnd.	42 789 kr	73 år 8 mnd.	210 488 kr

Med representantforslagets samordningsregler

Født i 1944		Født i 1963	
Uttaksalder	Årlig pensjon	Uttaksalder	Årlig pensjon
67 år 1 mnd.	103 541 kr	70 år 8 mnd.	178 217 kr
70 år 1 mnd.	103 541 kr	73 år 8 mnd.	210 488 kr

Flere grupper har fått opphevet de negative virkningene av samordningsfellen

Det kan også vises til at de negative effektene av samordningsfellen ikke er til stede og er opphevet for aldersgruppene født etter 1962. De får i stedet vesentlig høyere tjenestepensjon og samlet pensjon fra folketrygd og tjenestepensjon ved å jobbe lenger (jf. tabellen ovenfor). Videre kan det pekes på at for å få nok arbeidskraft til helsesektoren vedtok Stortinget at helsepersonell som arbeidet med covid-relaterte tiltak, ble gitt midlertidige unntak for samordningsfellen. Det samme skjer nå med pensjonert helsepersonell som arbeider med ordninger tilknyttet ventelistegarantien.

Det er også en rekke eksempler på at personer født i 1943 har fått opphevet samordningsfellen, og på initiativ fra departementet har fått hevet sin pensjon til det systemet som gjaldt før 2011, og de har også fått utbetalt kompensasjon for de pensjonstap de har lidt fra 2011 da samordningsfellen ble vedtatt.

Tjenestepensjonene for stortingsrepresentanter og statsråder er endret slik at ny opptjening ikke er omfattet av samordning. De som hadde opparbeidet rettigheter etter de gamle pensjonsreglene, fikk beholde disse fullt ut i den nye ordningen som trådte i kraft 1. januar 2012. Dette vedtok Stortinget i 2011 med tilbakevirkende kraft til 2009 for stortingsrepresentanter som startet opptjening av slike pensjoner i 2009. Folkevalgte repre-

sentanter i kommunene, i hovedsak ordfører, kan også velge en slik pensjonsordning fra 2014.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Vedtak til lov

om endringer i samordningsloven (opphevelse av den såkalte samordningsfellen)

I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. *Det skal likevel ikke benyttes et lavere forholdstall enn 1 000 ved beregning av samordningsfradragene.*

§ 24 a. nr. 3 skal lyde:

3. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tje-

nestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet. *Det skal likevel ikke benyttes et delingstall lavere enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget.*

II

Loven trer i kraft straks.

10. april 2025

Dagfinn Henrik Olsen

Alf Erik Bergstøl Andersen

Erlend Wiborg